

Nr 129.

Av herr **Carlström**, om anordnande av praktiska jordbruksförsök för utrönande av det mindre jordbrukets ekonomiska bärkraft.

I motion nr 225 vid nästlidna lagtima riksdag framhöll jag önskvärdheten av en utredning om jordbrukets ekonomiska bärkraft i förhållande till andra näringar. I motiveringen till densamma erinrade jag om de svårigheter, som säkerligen komma att möta jordbruket under år framåt, då världsproduktionen åter kommer igång och då vårt lands jordbrukare, i synnerhet den nyrekryterade delen, står där med högt uppdrivna jordvärden och dyrt inköpta lösören och följaktligen i de flesta fall med stora skulder, under det att priserna å produkterna komma att automatiskt sjunka. Arbetspriserna torde däremot av flera skäl allt fortfarande hållas uppe. Situationen måste då bli kritisk, helst som många, som ej erfarit vad jordbruket kräver och vad det ger, har den uppfattningen, att jordbrukarna alltid haft det bra och gärna tåla att klämmas efter.

Motionen blev avstyrt av jordbruksutskottet under hänvisning till dels den under riksdagens första tid tillsatta jordbrukskommissionen, dels på grund av att frågan redan sades vara uppmärksammat av lantbruksstyrelsen som nu ävenledes lär ha gått i författning om att från och med 1919 års början, under en period av 10 år, införskaffa bokföringsresultat från jordbrukare i skilda delar av landet. Man skulle således kunna förvänta, att man någon gång framdeles skulle få en inblick i hur det ekonomiskt bär sig att bruka svensk jord och om det visar sig vara lika räntabelt som t. ex. handels- eller industrirörelse.

Det skall emellertid säkerligen komma att visa sig, att denna utredning ej kommer att bli allmänt godtagen, dels på grund av att man ej så noga kunnat kontrollera vederbörande jordbrukares förutsättningar eller metoder och dels på grund av att mången inte vill tro den, helt enkelt därför att jordbruket

måste bära sig bättre! Ty det finnes gott om folk i detta land, som menar sig tro, att om de vore jordbrukare, så nog skulle jorden brukas så, att alla jordbrukstullar och alla åtgärder från statens sida till näringens fromma bleve överflödiga. Landet komme då, bildligt talat, att flyta av mjölk och honung och den fattige arbetaren sluppe att bli utsugen av oblyga bönder längre. Det underliga är bara, att inte dessa landets välgörare för länge sedan börjat praktisera sina kunskaper i levande livet.

Sveriges arbetare och Sveriges bönder vänta på detta.

Det är ett faktum, att då det gäller frågan om vad jorden ger och hur jordbruket bär sig, så vet folk som inte äro bönder detta mycket bättre än bönderna själva. Då jag vid en järnvägsresa för någon tid sedan kom att tala om denna sak med en yrkesbroder, fingo vi sannerligen inte länge vara ensamma om detta ämne, ty trots den svenska korrektheten, då man är på resa, så var snart ett halvt tjog medresande inne i diskussionen. Där var en professor, en redaktör, tre arbetare, en författarinna, två av okänt yrke, samt konduktören och tågföraren som belägrade oss nästan som om vi varit brottslingar. »Att vi inte blygdes för att förneka den stackars jordens överväldigande givmildhet! — Ack, jorden som bara tigger och ber att få ge — ge natt och dag, och som bara fordrar litet omvårdnad och kärlek. Men se, vi var för snåla kantänka. Vi nändes inte kosta på lite förbättringar, nändes inte köpa konstgödsel och kraftfoder. Och så iddes vi inte ligga i ordentligt. Våra flickor och pojkar voro för lata och hade för fina händer. (Se Fab. Månssons anförande vid remissen av prop. om glidtullarna II kam. protokoll nr 2 sid. 24—25 förliden urtima). Men hos de andre, där fanns arbetslust och jordkärlek. Tänk nu, se'n åttatimmarsdagen blivit genomförd, om bara arbetarna kunde få sig en liten bit jord, då skulle fritiden användas på ett rätt sätt. Men se bönderna äro för snåla om sin jord, och för resten är hon för dyr, för bönderna ha jobbat upp henne för att de skulle komma åt att ta bra betalt för sina produkter. — Men om staten ville släppa till jord och bygga hus och låna ut lite pengar till lösöre billigt, så» — — —. Professorn fick tårar i ögonen, arbetarna gestikulerade och författarinnan grep till pennan för att skriva om »nya riktlinjer». Det var på ett hår när att inte tågföraren stoppat tåget för att besegla stundens betydelse. Även jag var djupt »rörd». Här ha Sveriges bönder sedan hedenhös gått med böjda ryggar och seniga armar, brytande ny mark tum för tum. De ha ofta »följt solen» i sin arbetsdag, de ha varit sparsamma och förnöjsamma och ihärdiga som inga andra, de ha försakat för var dag för att på ålderdomen slippa gråla med staten om pension. De ha aldrig strejkat, de ha aldrig gjort sabbotage. De ha kämpat med ett omilt klimat, torka, frost och hårda år, men ej givit upp.

Så kommer den nya tiden och frånrycker dem söner och döttrar genom krafter som heta: lättare arbete, mera förströelse, mera förtjänst. Och så få bönderna veta att de ej äro med sin tid och inte kunna sköta sig rätt. Var det god tid, så frågade man ej det bittersta efter om bonden kunde sälja sin produkt eller ej. Men var det hård tid, så var han skyldig att dela med sig till det pris staten bestämde, och en stor missdådare var han då, om han visade sig ha mänskliga egenskaper, d. v. s. sökte »sköta sig».

Och så komma dessa skötsamma människor, som sköta sig genom prat, genom strejker, genom lönekrav, och vilja lära bönderna bruka sin jord och älska henne...

Detta låter som ett kåseri, men det är ett *allvarligt* sådant!

Något måste göras för att låta folk mera allmänt förstå, både hur nödvändigt jordbruket är för landet i sin helhet, ävensom vad jordbruket kräver och vad det ger.

Fraserna och munvädret måste sopas bort och de hårda händerna till. Det behövs sanning, mera sanning på detta område så väl som på många andra.

Låt oss nu en gång låta dessa, som tala om hur bra jordbruket bär sig, få jord på billiga villkor, så att de må kunna i praktiska livet omsätta sin klokskap. Men låt oss börja försiktigt, så att vi ej behöva ta hand om allt för många som möjligen tröttna, ty detta skall ej betraktas som en statstjänst med pension. Jag tänker nu, att en eller ett par idé-människor i varje län skulle räkna att börja med. Man kunde då gå så tillmötesgående till väga, att man upplåte ett eller två mindre jordbruk i varje län utan erläggande av arrende, t. ex. under tio års tid, samt dessutom lånade pengar på billiga villkor för uppsättning av yttre lösören; allt på villkor att innehavaren ifråga förbunde sig att föra en noggrann bokföring, som offentliggjordes varje år, samt att inga biförtjänster som ej kunde hänföras till jordbruk finge bedrivas. Jorden borde vara av medelgod beskaffenhet och läget ej alltför avlägset från avsättningsorten. Jordbrukets storlek borde lämpligen vara 10 à 15 hektar odlad jord, alltså medelstort bondegårdsbruk, jämte skog för husbehov. Nu kan man ju tänka sig, att en massa sökande skulle anmäla sig till dessa jordbruk, och valet måste då ske efter den regeln, att den som hade störst »tro» hade företräde. Inga egentliga jordbrukare borde komma ifråga. Det måste ju här bli ett lysande tillfälle för en professor W. att pröva på böndernas 'selar', för en riksdagsman Sköld att bevisa sina under glidtullsdebatten ådagalagda insikter i produktionskostnadsproblemet i verkligheten, för att inte tala om, att här borde bli ett lysande tillfälle för herr Fabian Månsson att i ett slag knäcka alla livsmedelstullar.

Kostnaderna? Här kan inte bli tal om några större kostnader, möjligen en 100,000 kr. årligen under tioårsperioden, och detta är ju en droppe i havet i en tid som denna. Vad blir då vinsten? Vinsten blir för det första den, att ingen längre behöver fara vill om vad »jorden ger», ty om t. ex. arbetarna utse en av sina egna att försöka, en som har jordkärlek och arbetshunger, så skall han naturligtvis med glädje gå till verket och bevisa detta. För det andra få vi bönder alltid lära något, och det skall för oss framdeles bli absolut omöjligt att förneka faktum. För det tredje och sista vore det säkerligen värdefullt att ha tillgång på exakta exempel från egna leder förr än herrar »reformatorer» i en framtid indraga jorden i allmän statstjänst.

Det behöves säkerligen ingen stor eller dyrbar organisation för detta ändamål. Man kan tänka sig att landtbruksstyrelsen finge i uppdrag att genom hushållningssällskapen i varje län anskaffa ett eller två lämpliga jordbruk genom arrende på tio år eller genom övertagandet av något kronans hemman. Arrendesumman finge utgå av statsmedel; lånen förmedlades genom hushållningssällskapet. Så hade hushållningssällskapet att utannonsera gårdarna ungefär så: Jordbruk för ekonomisk försöksverksamhet upplåtes fritt på en tid av 10 år för icke-jordbrukare, som ha lust att bevisa jordbrukets bärkraft, på villkor att noggrann bokföring och arbetstidsförteckning enligt fastställt formulär årligen företes. Nödigt kapital för anskaffande av lösöre erhålles efter 5 procents ränta mot säkerhet.

Det är ju möjligt att denna motion lämpligen borde utmynna i ett skrivelseförslag om utredning, men då det brådskar med denna åtgärd därför att försöken bleve värdefullare ju förr de igångsättas med hänsyn till nu rådande dyrtid, tillåter jag mig hemställa:

att riksdagen ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t tacktes låta landtbruksstyrelsen få i uppdrag att genom hushållningssällskapen, eller på annat sätt, i varje län igångsätta praktiska jordbruksförsök med syfte att få klargjort det mindre jordbrukets ekonomiska bärkraft under en period av tio år, samt att riksdagen ville, såsom förslagsanslag, att utgå av tillgängliga medel, anslå ett belopp av 100,000 kr. för vardera av åren 1920 och 1921 för denna anordnings genomförande.

Stockholm den 20 januari 1920.

Oscar Carlström.